

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto

Lausuntopyyntö 29.11.2013, OM 16/41/2012, OM 038:00/2012

LAUSUNTO VELKAJÄRJESTELYTYÖRYHMÄN MIETINTÖÖN

Takuu-Säätiö on valtakunnallinen sosiaalialan säätiö, jonka tehtävänä on auttaa ennalta arvaamattomasta syystä taloudelliseen kriisitilanteeseen joutuneiden henkilöiden itsenäistä selviytymistä tarjoamalla maksutonta puhelinneuvontaa ja takaamalla järjestelylainoja sekä edistää ja kehittää taloudenhallintaan ja sosiaaliturvaan liittyviä auttamiskeinoja ja vapaaehtoisia velkojen järjestelyitä mm. tuottamalla ja välittämällä tietoa, tekemällä aloitteita, antamalla lausuntoja, osallistumalla tutkimustoimintaan ja kouluttamalla eri alojen ammattilaisia.

Lausuntona velkajärjestelytyöryhmän mietintöön Takuu-Säätiö toteaa kunnioittavasti seuraavaa:

Mietinnössä esitetyt velkajärjestelylain muuttamista koskevat ehdotukset ovat pääosin kannatettavia ja tarpeellisia lain kehittämiseksi vastamaan nykyisen yhteiskunnan tarpeita ja vaatimuksia. Takuu-Säätiön näkemyksen mukaan mietintöön on koottu kattava kuvaus nykytilanteesta ja tarpeellisista muutoksista velkajärjestelylakiin. Esitetyt muutokset edistävät velallisen, myös pienyrittäjävelallisen, aseman parantamista velkajärjestelyn keinoin, mutta voidaan kuitenkin kysyä ovatko uudistukset ja niiden vaikutukset riittäviä. Luotonantajan vastuun näkyväksi tuominen myös velkajärjestelylaissa luo oikeudenmukaisen tasapainon velallisen ja velkojan riskinjakoon velallisen maksukyvyttömyystilanteissa.

Työttömyys väliaikaisena esteenä

- Takuu-Säätiön arvion mukaan työryhmän esittämällä 9 a §:ään tehtävillä muutoksilla (porrastettu ja lyhennetty työttömyyden kestovaatimus ja luopuminen vaatimuksesta yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan tulotason vakiintuneisuudesta) on mahdollista helpottaa näiden velallisten pääsyä velkajärjestelyyn. Työttömälle nuorelle asetettu alle 25 vuoden ikäraja hakemuksen vireille tullessa, saattaa käytännössä osoittautua haasteelliseksi. Ehtivätkö nuoren velallisen ongelmat realisoitua ajoissa siinä määrin, että hän ehtii ja osaa olla yhteydessä talous- ja velkaneuvontaan tai muutoin selvittää keinoja tilanteensa selvittämiseksi. Velkajärjestely on tarkoitettu viime sijaiseksi ja ainutkertaiseksi velkojen järjestelykeinoksi, jolloin on ensiarvoisen tärkeää, että nuori ymmärtää mahdollisesti saamansa järjestelyn merkityksen. Takuu-Säätiön huolena on, että onko nuori riittävän kypsä ja suunnitelmallinen sopeutuakseen elämään velkajärjestelynormien mukaan velkaantumatta lisää maksuohjelman keston ajan. Sen lisäksi hänen pitäisi pystyä oppimaan uusi toimintamalli talouden hallinnassa ja järjestelyn päätyttyä elämään sen mukaisesti vaihtelevista elämäntilanteista huolimatta.

Esteperuste ja painavat syyt

- Takuu-Säätiö kannattaa ehdotusta, että myös luotonantajien toiminnan vastuullisuus otetaan huomioon velallisen velkaantumisen piittaamattomuutta ja vastuuttomuutta arvioitaessa (10 § 7 kohta). Aggressiivinen luottojen markkinointi ja luoton ottamisen

”helppous” lisäävät tiukassa taloudellisessa tilanteessa olevan henkilön riskiä ylivelkaantua. Erityisesti heikommassa asemassa olevien velallisten osalta oman kokonaisvelkatilanteen ja takaisinmaksukyvyyn hahmottaminen vaikeutuu, mitä enemmän hänellä on eri velkoja ja velkojatarhoja. Kannatettavana pidämme myös sitä, että velkajärjestelyn myöntäminen painavilla syillä (10 a §) ei enää pääsääntöisesti ja ehdottomasti edellyttäisi velkaantumisesta kulunutta huomattavan pitkä aikaa. Mitä pitempään velallinen on ylivelkatilanteessa, sitä suurempi riski hänellä on syrjäytyä.

Lisäsuoritusvelvollisuus

- Takuu-säätiö näkee tärkeänä, että velallisen lisäsuoritusvelvollisuuden tarkistaminen (35 a §) olisi mahdollisimman yksinkertainen ja ymmärrettävissä oleva menettely, jotta välttyään yllätyksiltä maksuohjelman päättymisen jälkeen tai erimielisyyksiltä lisäsuorituksen määrästä velallisen ja velkojien kesken. Lisäsuoritusvelvollisuuden tulee perustua varsinaiseen tulotason paranemiseen yleis- tai indeksikorotusten sijaan. Tästä syystä nykyinen tulonmuutosraja on liian alhainen. Esitetty määrä on oikeansuuntainen, mutta sen riittävyys on syytä vakavasti vielä pohtia. Muutoksen tulee toki olla kohtuullinen velkojienkin näkökulmasta, mutta toisaalta myös aidosti velallista tulojen lisäämiseen kannustava.

Asumuksen säilyttäminen

- Takuu-Säätiö pitää hyvänä, että omistusasunnon säilyttämisen mahdollisuus sisältyy edelleen velkajärjestelylakiin. Koska työryhmän esitys sisältää myös elinkeinon- ja ammatinharjoittajien velkajärjestelyyn pääsyn helpottumisen, tämä tarkoittaa heidän osaltaan omistusasumisen suojan paranemista. Viiden vuoden maksuohjelman mukaisesti laskettava vähimmäiskertymä tavallisille veloille edesauttaa velkojien asemaa olematta kuitenkaan kohtuuton velallisen näkökulmasta.

Yksityiset elinkeinon- ja ammatinharjoittajat

- Takuu-Säätiö kannattaa esitettyä ehdotusta, että yksityiset elinkeinon- ja ammatinharjoittajat saavat mahdollisuuden taloudellisen tilanteensa korjattua yhdellä järjestelyllä, mikä kattaa yksityistalouden velkojen lisäksi myös elinkeinotoimintaan liittyvät velat. Ehdotettu toiminta-ajatus on oikean suuntainen erityisesti ottaen huomioon, että talouden murrostilanteissa ihmisiä kannustetaan yhä enemmän yrittäjyyteen työpaikkojen vähentyessä perinteisillä toimialoilla. Tulevaisuudessa itsensä työllistäminen lisääntynee, mikä on hyvä ottaa huomioon pienyritystoimintaa koskevaa lainsäädäntöä kehitettäessä. Koska hakemuksen valmisteluun liittyy paljon eri toimintoja, kuten yritystoiminnan elinkelpoisuuden arviointi ja siihen liittyen asiantuntijaselvitysten hankkiminen, on varmistettava auttajatarhojen resurssien riittävyys ja palvelujen tasapuolinen saatavuus. Hakemuksen valmisteluun kuluva aika saattaa vaarantaa akuutissa avuntarpeessa olevan elinkeinotoiminnan toimintaedellytyksiä, vaikka toiminta sinällään olisi kannattavaa ja jatkamiskelpoista.

Yksinkertaistettu menettely ja sovintoratkaisut

- Takuu-Säätiön tavoitteena on takaustoiminnassa lisätä velkasovintoja velallisten ja velkojien kesken ja on positiivista, että asiaan on otettu ehdotuksessa kantaa. Toivottavasti tämä lisää velkojien neuvottelu- ja sopimishalukkuutta laajemminkin. Myös menettelyn yksinkertaistaminen on sinällään kannatettavaa, kun se vähentää velalliselle aiheutuvia kustannuksia. Velkaselvittely ja maksuohjelmien laatiminen ja velkojien suostumusten selvittäminen lisää kuitenkin olennaisesti velallista avustavan talous- ja velkaneuvonnan työmäärää ottaen huomioon, että hakemusten velkojen lukumäärä on

kasvanut viime vuosina huomattavasti. Talous- ja velkaneuvonnan resursseja ei kuitenkaan ehdoteta lisättäväksi. Lisäksi hämmennystä saattaa aiheuttaa talous- ja velkaneuvojan rooli sekä velallisen avustajana että velkojien hyväksymänä puolueettomana maksuohjelman laatijana. Talous- ja velkaneuvonnan ammattitaitoa ei ole tarve kyseenalaistaa, vaan pohtia asiaa velallisen näkökulmasta. Käytännössä on tärkeää, että velallinen voi kokea häntä avustavan tahon ajavan hänen etuaan.

Takuu-Säätiön näkemyksen mukaan on tärkeää, että velkajärjestelylaki saatetaan vastaamaan nykyisen luottoyhteiskunnan vaatimuksia. Työryhmän esitys vie lainsäädäntöä eteenpäin, mutta voidaan kysyä ovatko muutokset ja uudistusten vaikutukset käytännössä riittäviä. Velallisen näkökulmasta ajateltuna erityistä huolta aiheuttaa talous- ja velkaneuvonnan resurssien riittävyys ja palvelun tasapuolinen saatavuus kaikkialla Suomessa. Uusien tehtävien ja asiakassegmentin sisällyttäminen edellyttää sitä, että valtionrahoituksella varmistetaan, että velalliset saavat kohtuujassa tarvitsemansa palvelun ja avun pyrkiessään velattomaan uuteen alkuun.

Helsingissä 30.1.2014

Jukka Mäki
hallituksen puheenjohtaja

Juha A. Pantzar
toiminnanjohtaja